

ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

Кременчуцький ліцей з посиленою військово-фізичною підготовкою
Полтавської обласної ради

ІНСТРУКЦІЯ З ТЕХНОГЕННОЇ БЕЗПЕКИ №1-ЦЗ

про порядок дій працівників і ліцеїстів при загрозі та
виникненні надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру

м.Кременчук, 2020р.

**Кременчуцький ліцей з посиленою військово-фізичною підготовкою
Полтавської обласної ради**

ЗАТВЕРДЖЕНО

В.о.начальника ліцею _____ О.Г.Палагута
наказ № ___ від «___» серпня 2020р.

**ІНСТРУКЦІЯ
З ТЕХНОГЕННОЇ БЕЗПЕКИ №1-ЦЗ**

про порядок дій працівників і ліцеїстів при загрозі та
виникненні надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру

1. Загальні положення

1.1. Інструкція розроблена на основі ДНАОП 0.00-8.03-93 “Порядок опрацювання та затвердження власником нормативних актів про охорону праці, що діють на підприємстві”, ДНАОП 0.00-4.15-98 “Положення про розробку інструкцій з охорони праці”, ДНАОП 0.00-4.12-99 “Типове положення про навчання з питань охорони праці”, відповідно до Кодексу цивільного захисту України, «Положення про організацію роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності освітнього процесу в закладах освіти», затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 26.12.2017 № 1669.

1.2. Ця інструкція визначає порядок дій працівників і ліцеїстів при загрозі та виникненні надзвичайних ситуацій (далі – НС) техногенного та природного характеру і є обов'язковою для виконання всіма посадовими особами і працівниками ліцею, а також особами, які виконують роботи в ліцеї та відвідувачами.

Техногенна безпека - це комплекс адміністративних, організаційних, інженерно-технічних та спеціальних заходів, спрямованих на попередження НС.

1.3. Дія інструкції поширюється на всі підрозділи і всіх учасників освітнього процесу Кременчуцького ліцею з посиленою військово-фізичною підготовкою Полтавської обласної ради (далі – ліцею).

1.4. Всі працівники, незалежно від займаної посади, зобов'язані чітко знати і суворо виконувати встановлений порядок дій при загрозі та виникненні НС мирного і воєнного часу та не допускати дій, які можуть викликати загрозу життю і здоров'ю працівників і ліцеїстів, а також відвідувачів ліцею.

1.5. Надзвичайні ситуації природного та техногенного характеру можуть виникнути раптово або після різного за тривалістю періоду загрози виникнення. Виходячи з цього, період загрози виникнення НС повинен бути в максимальній мірі використаний для запобігання НС чи зменшення можливого збитку. З цією метою, виходячи з режиму функціонування територіальної або місцевої підсистеми Єдиної державної системи попередження і ліквідації надзвичайних ситуацій, ліцей переводиться у відповідний режим функціонування: на режим підвищеної готовності або в надзвичайний стан.

1.6. За невиконання вимог цієї Інструкції з питань попередження НС, захисту персоналу ліцею і матеріальних цінностей від НС працівники ліцею можуть притягуватися до матеріальної та адміністративної відповідальності.

**2. Порядок оповіщення адміністрації і працівників
про загрозу виникнення НС**

Оповіщення адміністрації і працівників про НС проводиться за наявності звукового способу оповіщення (дзвінок), мовленнєвим способом оповіщення (запис і передача спеціальних текстів через ліцейне радіо), а також телефонним та мобільним зв'язком.

Оповіщення адміністрації і працівників ліцею про НС в неробочий (нічний) час проводиться черговим ліцею (сторожем).

У першу чергу оповіщується адміністрація ліцею, а потім, залежно від ситуації, решта працівників.

У робочий час працівники ліцею сповіщаються звуковим та мовленнєвим способом оповіщення.

При прийомі міського попереджувального сигналу «Увага всім» (виття сирен) усі радіоточки, телевізори та радіоприймачі ліцею перевести в режим прийому мовних повідомлень, переданих управлінням з питань надзвичайних та цивільного захисту населення виконкому Кременчуцької міської ради.

3. Дії працівників у разі виникнення надзвичайних ситуацій техногенного характеру.

3.1. Дії у випадку виникнення пожежі, вибуху

Пожежа - неконтрольоване горіння, що заподіює матеріальний збиток, шкоду життю і здоров'ю громадян, інтересам суспільства і держави.

Основні причини пожежі: несправність в електроустановках та мережах, порушення вимог технологічних регламентів проведення вогневих робіт, недотримання заходів пожежної безпеки (куріння, розведення відкритого вогню, застосування несправного обладнання тощо), необережне поводження з вогнем.

Основні небезпечні фактори пожежі: теплове випромінювання, висока температура, отруйний вплив продуктів горіння (окис вуглецю та ін.), зниження видимості при задимлення.

Вибух - це горіння, що супроводжується звільненням великої кількості енергії в обмеженому об'ємі за короткий проміжок часу. Вибух призводить до утворення та поширенню ударної хвилі з надлишковим тиском, що надає механічний вплив на навколишні предмети.

Основні вражаючі фактори вибуху: повітряна ударна хвиля і осколкові поля, утворені летять уламками зруйнованих об'єктів, технологічного обладнання, вибухових пристроїв.

3.1.1. При загрозі вибуху слід лягти на живіт, захищаючи голову руками, подалі від вікон, зашкленених дверей, проходів, сходів.

3.1.2. Якщо стався вибух, вжити заходів до недопущення пожежі та паніки; надати домедичну допомогу постраждалим.

3.1.3. Кожен працівник при виявленні осередку загоряння або ознак горіння (задимлення, запах гару, підвищення температури тощо) повинен:

– негайно повідомити про це адміністрацію ліцею (чергового ліцею), за їхніми вказівками – пожежну охорону за телефоном «101». При цьому назвати найменування об'єкта, місце пожежі, а також своє прізвище;

– вжити заходів щодо евакуації людей, гасіння пожежі та збереження матеріальних цінностей.

3.1.4. Особи, уповноважені володіти, користуватися або розпоряджатися майном, керівники та посадові особи, а також особи, призначені в установленому порядку відповідальними за забезпечення пожежної безпеки, після прибуття до місця пожежі повинні:

– продублювати повідомлення про виникнення пожежі за телефоном «101», оперативно поставити до відома адміністрацію ліцею;

– у разі загрози життю людей негайно організувати їх евакуацію, використовуючи наявні сили і засоби;

– перевірити включення в роботу автоматичної пожежної сигналізації (оповіщення людей про пожежу);

– при необхідності, відключити електроенергію, зупинити роботу системи вентиляції в їдальні; виконати інші заходи, що сприяють запобіганню розвитку і задимлення приміщень;

- припинити всі роботи в будівлі, крім робіт, пов'язаних із заходами щодо ліквідації пожежі;
- видалити за межі небезпечної зони працівників, які не беруть участь у гасінні пожежі. Евакуацію здійснювати у відповідності з планами евакуації та інструкціями щодо евакуації людей з будівлі;
- здійснити загальне керівництво з гасіння пожежі до прибуття підрозділів пожежної охорони;
- забезпечити дотримання вимог безпеки працівниками, які беруть участь у гасінні пожежі;
- одночасно з гасінням пожежі організувати евакуацію і захист матеріальних цінностей;
- організувати зустріч підрозділів пожежної охорони та надати допомогу у виборі найкоротшого шляху для під'їзду до осередку загоряння;

3.1.5. При евакуації охоплені вогнем приміщення і задимлені місця проходити швидко, затримавши дихання, захистивши ніс і рот вологою щільною тканиною. У сильно задимленому приміщенні пересуватися поповзом або пригнувшись, в прилеглому до підлоги просторі повітря зберігається чистим довше.

3.1.6. Якщо на людині загорівся одяг, необхідно допомогти скинути її, або загасити: накинути будь-яке покривало (матеріал) і щільно притиснути. Якщо доступ повітря обмежений, горіння швидко припиниться. Не допускати, щоб людина в палаючому одязі бігла.

3.1.7. Після прибуття пожежного підрозділу начальник ліцею або його заступник:

- інформує керівника гасіння пожежі про конструктивні і технологічні особливості об'єкта, прилеглих будов і споруд;
- повідомляє відомості, необхідні для ліквідації пожежі;
- організовує залучення сил і засобів до здійснення заходів, пов'язаних з ліквідацією пожежі та попередженням її розвитку;
- після ліквідації пожежі приймає рішення про подальшу експлуатацію приміщень і доводить інформацію до відома евакуйованих працівників і ліцеїстів.

3.1.8. Вимоги щодо використання первинних засобів пожежогасіння:

– Вуглекислотні вогнегасники (ВВК-1,5, ВВК-2, ВВК-3, ВВК-5 тощо) призначені для гасіння загорянь різних горючих речовин, горіння яких не може відбуватися без доступу повітря. Допускається використання вуглекислотних вогнегасників для гасіння загорянь в електроустановках під напругою до 1000 В, або за відсутності напруги в електроустановках до 10 кВ. Вогнегасна речовина-двоокис вуглецю.

Для приведення в дію вуглекислотних вогнегасників необхідно розтруб спрямувати на осередок пожежі, зірвати пломбу, висмикнути чеку, натиснути на важіль (або повернути маховичок вентиля вліво до відмови), направити струмінь на полум'я. Тримати вогнегасник вертикально, перевертати його не потрібно.

Щоб уникнути обмороження не торкатися металевої частини розтруба оголеними частинами тіла. При гасінні електроустановок, що знаходяться під напругою, не допускається підводити до них розтруб ближче 1м.

— Порошкові вогнегасники (ВП-1, ВП-2, ВП-3 тощо) призначені для гасіння твердих, рідких та газоподібних речовин (класу А, В, С). Рекомендуються для гасіння електроустановок з напругою до 1000В.

Для приведення в дію порошкового вогнегасника зірвати пломбу, висмикнути чеку, натиснути на пусковий важіль і направити струмінь порошку на осередок горіння через насадку.

– Внутрішні пожежні крани (ПК) призначені для подачі води при гасінні твердих горючих матеріалів і горючих рідин. Внутрішній ПК вводиться в роботу двома працівниками: один прокладає рукав і тримає наготові пожежний ствол для подачі води в осередок горіння, другий - перевіряє під'єднання пожежного рукава до ПК і відкриває вентиль для вступу води.

– Азбестове полотно, повсть (кошма) використовуються для гасіння невеликих вогнищ займання будь-яких речовин і матеріалів, горіння яких не може відбуватися без доступу повітря. Вогнище займання накривається азбестовим полотном для припинення доступу повітря.

– Пісок застосовується для механічного збивання полум'я та ізоляції палаючого або тліючого матеріалу від доступу повітря. Подається в осередок пожежі лопатою або совком.

3.1.1. Дії населення при виникненні аварійної ситуації на АЗС

На території міста є автозаправні станції, які знаходяться в невеликому радіусі розташування житлових будинків та місць перебування людей, тому необхідно знати та дотримуватися основні причини та вимоги безпеки при виникненні пожежі.

АЗС - підприємство, що безпосередньо працює з горючесмазочними матеріалами. Очевидно, що в процесі роботи з ними необхідно мати уявлення про основні можливі небезпеки, таких як пожежі,

Температура спалаху - найменша температура горючої речовини, при якій в умовах спеціальних випробувань над його поверхнею утворюються пари або газу здатні спалахувати в повітрі від зовнішнього джерела запалення; стійкого горіння речовини при цьому не виникає.

Температура займання - найменша температура горючої речовини, при якій воно виділяє горючі пари або газу з такою швидкістю, що після займання їх від зовнішнього джерела запалення речовина стійко горить.

Температура самозаймання - найменша температура горючої речовини, при якій відбувається різке збільшення швидкості екзотермічної реакції, що призводить до виникнення полум'яного горіння.

Температурна межа займання пари в повітрі (нижня температурна межа займання - НТПВ; верхня температурна межа займання - ВТПВ) - температури речовини, при яких його насичені пари утворюють концентрації, рівні відповідно до нижнього або верхнього концентраційним межах займання.

Горіння - це складний хімічний процес, основою якого є швидко протікаюча хімічна реакція окислення, що супроводжується виділенням великої кількості тепла і світла. Горіння лежить в основі усіх вибухів і пожеж. Швидкість горіння залежить від наявності горючої речовини і окисника (кисню повітря), їх певної температури і агрегатного стану.

Причини пожеж і вибухів на АЗС

На автозаправній станції виробляється прийом світлих нафтопродуктів з бензовозів в підземні резервуари. Заправка автотранспортної техніки і видача нафтопродуктів в дрібну тару здійснюється через топливораздаточні колонки (ТРК) типу "Gilbarko". Прийом дизельного палива і бензину в підземні резервуари виробляється самопливно або насосом з бензовозів через зливні фільтри, встановлені на зливних трубопроводах. Заправка автомобільного транспорту паливом виробляється через топливораздаточні колонки оператором, управління заправкою здійснюється старшим оператором з пульта управління операторної.

Основними причини виникнення аварій на АЗС можна класифікувати за наступними ознаками: відкритий вогонь, іскри, розряди статичної електрики, грозові розряди, самозаймання, самозаймання, пірофорні відкладення.

1. Відкритий вогонь: засвічений сірник, лампа, кинутий недопалок сигарети у сховищ, у заправної станції; проведення ремонтних робіт з джерелом відкритого вогню;

2. Іскра: виконання робіт сталевим інструментом, з вихлопних труб машин, експлуатація несправного електроустаткування, всяка інша іскра незалежно від природи її походження;

3. Розряди статичної електрики : порушення системи захисту від статичної електрики; плаваючі на поверхні нафтопродуктів предмети можуть накопити заряди

статичної електрики і, наблизившись до стінки резервуару, викликати іскровий розряд, який буде джерелом займання суміші парде з повітрям; грозові розряди, блискавка (при несправності конструкції молниезащити) можуть викликати пожежі і вибухи;

4. Природні катаклізми.

3.2 Дії населення у випадку хімічної аварії

Хімічна аварія - це порушення технологічних процесів, пошкодження трубопроводів, ємностей, сховищ, транспортних засобів, що призводять до викиду аварійних хімічно небезпечних речовин в атмосферу в кількостях, які становлять небезпеку для життя і здоров'я людей, функціонування біосфери.

Небезпека хімічної аварії для людей і тварин полягає в порушенні нормальної життєдіяльності організму і можливості віддалених генетичних наслідків, а за певних обставин – в летальному результаті при попаданні в організм через органи дихання, шкіру, слизові оболонки, рани і разом з їжею.

3.2.1. При отриманні сигналу про хімічну аварію включити радіоприймач для отримання достовірної інформації про аварію і рекомендованих дій.

3.2.2. Закрити вікна, вимкнути електропобутові прилади.

3.2.3. Для захисту органів дихання використовувати ватно-марлеву пов'язку або підручні вироби з тканини, змочені у воді, 2-5%-ном розчині харчової соди (для захисту від хлору), 2%-ном розчині лимонної або оцтової кислоти (для захисту від аміаку).

3.2.4. При неможливості залишити зону зараження щільно закрити двері, вікна, вентиляційні отвори і димоходи; щілини в них заклеїти папером або скотчем.

3.2.5. Не ховатися на перших поверхах будинків, у підвалах і напівпідвалах.

3.2.6. На залізничних і автомобільних магістралях, пов'язаних з транспортуванням АХОВ, небезпечна зона встановлюється в радіусі 200м від місця аварії. Входити в небезпечну зону забороняється.

3.2.7. При підозрі на ураження хім.речовинами виключити будь-які фізичні навантаження, прийняти рясне пиття (молоко, чай) і негайно звернутися до лікаря.

3.2.8. Вхід у будинок дозволяється тільки після контрольної перевірки вмісту в них хімічних речовин.

3.2.9. Утримуватися від вживання водопровідної води-до офіційного висновку про її безпеку.

3.2.10. На зараженій місцевості рухатися швидко, але не бігти, піднімаючи пил, не торкатися навколишніх предметів, не наступати на пролиту рідину або порошкоподібні розсипи невідомих речовин.

3.2.11. Виявивши краплі невідомих речовин на шкірі, одязі, взутті та засобах індивідуального захисту, зняти їх тампоном, папером, ганчір'ям або носовою хусткою.

3.2.12. Після виходу із зони зараження зняти верхній одяг і залишити на вулиці, прийняти душ (пройти санітарну обробку), ретельно промити очі і прополоскати рот. Заражений одяг випрати (якщо неможливо - утилізувати). Провести ретельне вологе прибирання приміщення.

3.2.1. Дії населення при оповіщенні про хімічне зараження хлором

На території міста знаходяться об'єкти, робота яких пов'язана з хлором. Внаслідок чого існує ймовірність небезпечної, тобто надзвичайної ситуації пов'язана з витоком або вибухом хлору.

Отримавши інформацію про викид в атмосферу ХНР і про небезпеку хімічного зараження, необхідно надіти засоби індивідуального захисту органів дихання, найпростіші засоби захисту шкіри (плащі, накидки) і покинути район аварії.

Якщо засоби індивідуального захисту відсутні і вийти з району аварії неможливо, залишайтеся у приміщенні, включіть гучномовець місцевого радіомовлення (радіоприймач, телевізор); чекайте повідомлень відділу (управління) з питань надзвичайних ситуацій та цивільного захисту населення (району, міста обласного

підпорядкування, області). Щільно закрийте вікна і двері, димоходи, вентиляційні люки. Вхідні двері завіште шторою, використовуючи ковдри і будь-які щільні тканини. Заклейте щілини у вікнах і стики рам плівкою, лейкопластирем або звичайним папером від проникнення у приміщення парів (аерозолів) ХНР.

Залишаючи квартиру (будинок), виключіть джерела електроенергії, візьміть з собою особисті документи, необхідні речі, одягніть протигаз або ватно-марлеву пов'язку, накидку або плащ, гумові чоботи.

Виходьте із зони хімічного зараження у бік, перпендикулярний напрямку вітру. Обходьте переходи через тунелі, яри, лощини - у низьких місцях може бути висока концентрація ХНР.

Почувши розпорядження про евакуацію, будьте уважні до вказівок управління з питань надзвичайних ситуацій та цивільного захисту населення виконкому Кременчуцької міської ради і ретельно виконуйте їх.

При евакуації транспортом уточніть час і місце посадки. Не запізнюйтесь і не приходьте раніше призначеного строку. Попередьте про евакуацію і від'їзд сусідів.

Вийшовши із зони зараження, зніміть верхній одяг і провітрить його на вулиці, прийміть душ, умийтесь з милом, ретельно вимийте очі і прополощіть рот.

При підозрі на ураження сильнодіючими отруйними речовинами виключіть будь-які фізичні навантаження, прийміть велику кількість пиття (чай, молоко і т. д.) та зверніться до медичного працівника або в медичний заклад.

3.3. Дії населення у випадку радіаційному ураженні

Розташовані на території України атомні електростанції (АЕС) можуть створити велику небезпеку для жителів і територій. Тому необхідно знати та дотримуватися правил безпечної поведінки та евакуації при виникненні такої надзвичайної ситуації.

Радіаційна аварія – подія, внаслідок якої втрачено контроль над ядерною установкою, джерелом іонізуючого випромінювання, і яка призводить або може призвести до радіаційного впливу на людей та навколишнє природне середовище, що перевищує допустимі межі, встановлені нормами, правилами і стандартами з безпеки.

Зона відселення - частина території поза зони відчуження, де щільність забруднення ґрунтів цезієм-137 становить понад 15 кі/ км², чи стронцієм-90 - понад 3кюри/кв.км, чиплутонієм-239, 240 - понад 0,1 кі/ км². На території зони, де щільність забруднення ґрунтів цезієм становить понад 40 кі/ км², і навіть біля цієї зони, де середньорічна ефективна еквівалентна доза опромінення населення від радіоактивних випадань може перевищити 5,0мЗв (0,5 бер), населення підлягає обов'язковому відселенню. На території зони відселення громадяни, що прийняли рішення про виїзд в інше місце проживання, мають право на компенсації й відповідні пільги, встановлені законодавством України.

Режими радіаційного захисту

Під режимами радіаційного захисту розуміється порядок дій людей, застосування засобів колективного і індивідуального захисту в зонах радіоактивного зараження із єдиною метою максимального зменшення доз опромінення людей.

Режими визначають низку чинників, що треба дотримуватися:

- послідовність і тривалість використання захисних споруд (ПРУ – протирадіаційних укриттів),
- час перебування у житлових і виробничих будинках,
- на відкритій місцевості,
- порядок застосування засобів індивідуального захисту, протирадіаційних препаратів.

Самі режими залежить від часу випадання радіоактивні речовини, потужності дози на місцевості, захисних властивостей підвалів, ПРУ, виробничих та житлових будинків.

Мета – виключити радіаційні ураження і опромінення під час перебування на радіоактивно забрудненій місцевості.

Відомо, що коефіцієнт ослаблення радіації будинками та спорудами залежить від будівельного матеріалу, конструкції і поверховості. Наприклад, дерев'яні вдома послаблюють радіацію в 2-3 разу, підвали – о 7-й –10; одноповерхові цегляні – у десятеро, підвали – у 50 – 150; багатоповерхові цегляні – в 400 – 500, підвали – в 1000 раз.

Режими радіаційного захисту враховують особливості забудови населених пунктах (дерев'яні дома, переважання цегляних одноповерхових чи багатоповерхових), і навіть коефіцієнти ослаблення ПРУ і підвалами.

У виняткових випадках, коли дуже високі потужності доз опромінювання, ПРУ і підвали мають низький коефіцієнт ослаблення, здійснюється евакуація.

Слід пам'ятати: ці режими радіаційного захисту непридатні для використання при радіоактивному забрудненні місцевості у разі аварії на АЕС та інших ядерних установках. З іншого боку на мирний і військовий час встановлено абсолютно різні межі дозових навантажень населенню, оскільки характер радіоактивного забруднення є неоднаковим.

Отже: в часи війни, за умов великого радіоактивного забруднення місцевості, захист населення організується за місцем проживання. У мирний час при аваріях на АЕС спочатку укриття, йодна профілактика і далі відселення з небезпечних зон.

Дії населення в зонах забруднення

Життя невпинно й здоров'я, який у зоні радіаційного зараження, залежатимуть від цього наскільки грамотно, швидко і виконуватиме все вказівки, щойно став відомий про небезпечність радіоактивного забруднення, треба негайно надіти протигаз він, на дітей, а маленьких (до 1,5 років) розмістити у КЗД (камеру захисну дитячу), можна надіти респіратор, протипильную тканинну маску чи ватно-марлеву пов'язку та йти в захисну споруду (ПРУ, підвал).

Якщо захисна споруда десь задалеко і ви немає необхідних коштів захисту органів дихання, залишайтеся вдома. Включити радіо, телевізор, репродуктор радіотрансляції і - слухати повідомлення й розпорядження штабу з надзвичайних ситуацій міста Кременчука. Тим часом закрийте вікна, двері, зашторить їх щільною тканиною чи ковдрою. Закрити вентиляційні люки, віддушини, заклеїти щілини в віконних рамах. Прибрати продукти в холодильник та інші надійні за захистом місця. Створити запас води. Поінформувати сусідів про почуте вами повідомленні.

Не забувати: головна небезпека на забрудненій місцевості – це потрапляння радіоактивних речовин всередину організму з вдихуванням повітрям, прийому їжі та води.

Застосування протирадіаційних препаратів.

Щоб знизити наслідки іонізуючого випромінювання, яке здійснюється на організм людини, застосовують спеціальні хімічні речовини (радіопротектори). Вони підвищують захисні властивості організму, роблять його стійким до іонізуючим випромінюванням. В тому випадку, після опромінювання, знижуються тяжкість променевої хвороби, полегшують умови для одужання. Радіопротектори послаблюють симптоми, викликають нудоту і блювоту.

Ці речовини поширені під назвами: цистеїн, цистомин, цистофос та інших. Усі вони у собі мають сульфогідрильні групи, що й мають протирадіаційні властивості.

Слід приймати цистомін, що входить у склад аптечки індивідуальної (АІ-2). Якщо відчинити їх, то в гнізді №4 знаходяться два пінали рожевого кольору, у кожному з яких знаходиться по 6 таблеток цієї речовини. Приймати їх обов'язково на початок радіоактивного зараження. Тоді ефективність опромінення буде знижена приблизно 1,5 разу. Якщо прийняти це препарат після опромінення — захисного дії не станеться.

Засоби індивідуальної захисту.

Застосування протигазів, респіраторів, протипильних тканинних масок і ватно-марлевих пов'язок значною мірою знизить (виключить) потрапляння радіоактивні речовини всередину організму через органи дихання.

Для дорослих можна рекомендувати протигази ГП-5, ГП-7, для дітей дошкільного віку ПДФ-Д, ПДФ-2Д, ліцеїстам – ПДФ-Ш, ПДФ-2Ш, до півтора року – КЗД-4, КЗД-6. З респіраторів найкраще використовувати "Лепесток", Р-2, Р-2Д, "Кама".

Противопильна тканинна маска і ватно-марлева пов'язка мають кілька менші захисні властивості, проте значною мірою захищають людини.

Щоб уникнути ураження шкіряних покривів, треба використовувати плащі із каптурами, накидки, комбінезони, гумове взуття, рукавички.

Правила безпеки й особистої гігієни.

Головне – максимально послабити вплив радіації на людини, та ще краще – недопущення. І тому треба дотримуватися низки заходів і запобіжних заходів. Наприклад, слід намагатися якнайменше перебувати на відкритій місцевості, і якщо вже вийшли, то обов'язково з одягненими засобами індивідуальної захисту (респіратор, плащ, чоботи, рукавички).

Якщо опинилися на вулиці, не сідати на землю, лавку, не палити, не роздягатися.

Під час повернення з вулиці додому обмити чи обтерти мокрою ганчіркою взуття. Верхній одяг витрусити і почистити вологою щіткою, віником.

Обличчя, руки, ший старанно обмити, рот прополоскати 0,5%-м розчином питної соди.

В усіх житлових приміщеннях, де є люди, щодня проводити вологе прибирання, бажано із застосуванням мийних засобів.

Їжу приймати тільки в закритих приміщеннях. Слід помити руки з милом і прополоскати рот.

Воду вживати тільки з перевірених джерел. Найбільш безпечна вона з водогону або з артезіанських джерел, закритих джерел. До відкритим криниць треба підходити з особливою обережністю.

Продукти харчування вживати тільки ті, що зберігалися в холодильниках, закритих ящиках, у підвалах, погребях чи куплені у торговельній мережі. Продукцію з індивідуальних господарств, особливо молоко, зелень, овочі й фрукти, можна вживати тільки із дозволу органів охорони здоров'я і лабораторій.

3.4. Дії населення у випадку обвалення будівель, споруд

Повне або часткове раптове обвалення будівлі - це надзвичайна ситуація природного або техногенного характеру, а також виникає з причини помилок, допущених на етапі проектування. Внаслідок відступу від проекту при веденні будівельних робіт, при порушенні правил монтажу, введення в експлуатацію будівлі (окремих його частин) з великими недоробками або порушенні правил експлуатації будівлі.

Причиною обвалення будівлі часто може бути вибух, є наслідком терористичного акту, неправильної експлуатації агрегатів, газопроводів, необережного поводження з вогнем, зберігання в будівлях легкозаймистих і вибухонебезпечних речовин.

Раптове обвалення будівлі призводить до виникнення пожежі. Руйнування комунально-енергетичних мереж, утворення завалів, травмування та загибелі людей. Почувши вибух або виявивши, що будівля втрачає свою стійкість, негайно покинути його.

3.3.1. Залишаючи приміщення, спускатися по сходах, а не на ліфті: він у будь-який момент може зупинитися.

3.3.2. Не панікувати, не влаштовувати тисняву в дверях при евакуації. Зупиняти тих, хто збирається стрибати з поверхів (поверхів вище першого) і через засклені вікна.

3.3.3. Якщо відсутня можливість залишити будівлю, зайняти безпечне місце: прорізи капітальних внутрішніх стін, кути, утворені капітальними внутрішніми стінами, під каркаса (вони захищають від падаючих предметів і уламків). Відкрити двері з приміщення, щоб забезпечити вихід.

3.3.4. Не піддаватися паніці і зберігати спокій. Триматися подалі від вікон, електроприладів.

3.3.5. Якщо виникла пожежа, негайно спробувати загасити.

Телефон використовувати тільки для виклику представників правоохоронних органів, пожежної охорони, лікарів, рятувальників.

3.3.6. Не користуватися сірниками: існує небезпека вибуху внаслідок витоку газу.

3.3.7. Опинившись на вулиці, не стояти поблизу будівлі. Перейти на відкритий простір.

3.5. Дії населення у випадку знаходження під завалом

3.4.1. Дихати глибоко, не піддаватися паніці, не падати духом.

Зосередитися на найважливішому. Вірити: допомога прийде обов'язково.

3.4.2. По можливості надати собі першу допомогу.

3.4.3. Адаптуватися до ситуації і оглянутися, пошукати вихід. Намагатися визначити, де знаходитесь і чи немає поруч інших людей: прислухатися, подати голос.

3.4.4. Слід пам'ятати: людина здатна витримати спрагу і голод протягом тривалого часу, якщо не буде марно витрачати енергію.

3.4.5. Пошукати в кишенях або поблизу предмети, щоб подати світлові або звукові сигнали: ліхтарик або металеві предмети, якими можна постукати по трубі або стіні (привернути увагу рятувальників).

3.4.6. Якщо єдиним виходом є вузький лаз - протиснутися через нього. Для цього розслабити м'язи і рухатися, притиснувши лікті до тіла.

3.6. Дії населення під час повені, паводку, а також техногенного характеру (гідродинамічна аварія)

Повені - це тимчасове затоплення водою значної частини прилеглої до ріки, озера чи іншої водойми місцевості, внаслідок підйому рівня води вище звичайного, що заподіює матеріальні збитки, наносить шкоду здоров'ю населенню чи призводить до загибелі людей. Причиною виникнення повеней можуть стати сильні опади, швидке танення снігів, утворення заторів (наприкінці зими - на початку весни при таненні льоду на річках) і заторів (на початку зими при формуванні льодового покриву) криги.

В Україні найбільше повеней стається в західних областях України, а саме: в Івано-Франківській, Закарпатській, Львівській, Чернівецькій, Тернопільській областях.

Гідродинамічна аварія — це аварія на гідротехнічній споруді, коли вода поширюється з великою швидкістю, що створює загрозу виникнення надзвичайної ситуації техногенного характеру.

Такими аваріями в Україні є прориви гребель (дамб, шлюзів) з утворенням хвиль прориву катастрофічних затоплень або з утворенням проривного паводку і аварійні спрацьовування водосховищ ГЕС у зв'язку із загрозою проривів гідроспоруди. У м.Кременчук можливе підтоплення міста техногенного характеру внаслідок прориву Кременчуцької ГЕС, яка знаходиться біля м. Світловодськ.

На території України можливі катастрофічні затоплення при руйнуванні гребель, дамб, водопропускних споруд на 12 гідровузлах та 16 водосховищах річок Дніпро, Дністер, Сіверський Донець, Південний Буг. Площа затоплення може сягнути 8294 км². У зону затоплення потрапляють 536 населених пунктів та 470 промислових об'єктів.

Дії у випадку виникнення загрози повені, паводку

1. Уважно слухати інформацію про надзвичайну ситуацію та інструкції про порядок дій.

2. Зберігати спокій, попередити сусідів, надати допомогу інвалідам, дітям та людям похилого віку.

3. Дізнатися у місцевих органах державної влади та місцевого самоврядування місце збору мешканців для евакуації та готуватися до неї.

4. Підготувати документи, одяг, найбільш необхідні речі, запас продуктів харчування та медикаменти на декілька днів. Скласти все у валізу і зберігати у водонепроникному пакеті.

5. Від'єднати всі споживачі електричного струму від електромережі та вимкнути газ.

6. Перенести цінні речі та продукти харчування на верхні поверхи або підняти на верхні полиці.

Дії в зоні раптового затоплення під час повені, паводку, гідродинамічної аварії

1. Зберігати спокій та уникати паніки.
2. Швидко зібрати необхідні документи, цінності, ліки, продукти та інші необхідні речі.
3. Надати допомогу дітям, інвалідам, людям похилого віку та підготуватися до евакуації.
4. По можливості негайно залишити зону затоплення.
5. Перед виходом з будинку вимкнути електро-газопостачання. Зачинити вікна та двері, якщо є час — закрити вікна та двері першого поверху дошками.
6. Піднятися на верхні поверхи або на горищні приміщення.
7. До прибуття рятувальників залишатися на верхніх поверхах, дахах, деревах чи інших підвищеннях, сигналізувати рятувальникам, щоб вони мали змогу швидко вас знайти.
8. Перевірити чи немає поблизу постраждалих, надати їм по можливості допомогу.
9. Потрапивши у воду, зняти з себе важкий одяг і взуття, відшукати поблизу предмети, за допомогою яких можна утриматися до отримання допомоги.

Дії під час рятувальних робіт

1. Проявіть витримку і самовладання, суворо дотримуйтеся вимог рятувальників.
2. Не переповнюйте рятувальні засоби (катери, човни, плоті і т.д.), оскільки це загрожує безпеці рятувальників і тих, хто підлягає врятуванню.
3. Потрапивши у воду, слід скинути із себе важкий одяг і взуття, відшукати поблизу плаваючі чи підвищені над водою предмети, скористатися ними до отримання допомоги.

Дії після повені, паводку

1. Переконайтесь, що ваше житло не отримало внаслідок повені ніяких ушкоджень та не загрожує заваленням, відсутні провалини в будинку і навколо нього, не розбите скло і немає небезпечних уламків та сміття.
2. Не користуйтеся електромережею до повного осушення будинку.
3. Обов'язково кип'ятіть питну воду, особливо з джерел водопостачання, які були підтоплені.
4. Просушіть будинок, проведіть ретельне очищення та дезінфекцію забрудненого посуду і домашніх речей та прилеглої до будинку території.
5. Здійснюйте осушення затоплених підвальних приміщень поетапно, з розрахунку 1/3 об'єму води на добу.
6. Електроприладами можна користуватися тільки після їх ретельного просушування.
7. Заборонено вживати продукти, які були підтоплені водою під час повені. Позбавтеся від них та від консервації, що була затоплена водою і отримала ушкодження.
8. Все майно, що було затопленим, підлягає дезінфекції.

3.7. Дії населення при виникненні стихійного лиха (буревію, урагану)

Дії під час стихійного лиха:

- зберігайте спокій, уникайте паніки, при необхідності надайте допомогу інвалідам, дітям, людям похилого віку та сусідам. Зачиніть вікна та відійдіть від них подалі.
- зберіть документи, одяг, найбільш необхідні та цінні речі, продукти харчування на декілька днів, питну воду, медикаменти, ліхтарик, приймач на батарейках.
- не намагайтесь перейти в іншу будівлю - це небезпечно.
- не користуйтеся ліфтами. Електромережу можуть раптово вимкнути.
- обминайте хиткі будівлі та будинки з хитким дахом, якщо лихо застало вас на вулиці. Вони руйнуються дуже швидко. По можливості заховайтеся в підвал найближчого будинку.
- якщо ви на відкритій місцевості щільно притисніться до землі на дні будь-якого заглиблення (яру, канави, кювету), захищаючи голову одягом чи гілками дерев.

- зупиніться, якщо ви їдете автомобілем. Не ховайтесь в ньому, а виходьте і швидко ховайтесь у міцній будівлі або на дні будь-якого заглиблення.
- уникайте різноманітних споруд підвищеного ризику, мостів, естакад, трубопроводів, ліній електромереж, водойм, потенційно небезпечних промислових об'єктів та дерев.

Дії після стихійного лиха:

- зберігайте спокій, заспокойте дітей та тих, хто отримав психічну травму в результаті лиха, оцініть ситуацію.
- допоможіть по можливості, постраждалим, викличте медичну допомогу тим, хто її потребує.
- переконайтесь, що ваше житло не отримало пошкоджень.
- перевірте зовнішнім оглядом стан мереж електро-, газо - та водопостачання.
- не користуйтеся відкритим вогнем, освітленням, нагрівальними приладами, газовими плитами і не вмикайте їх до того часу, доки не будете впевнені, що не має витoku газу.
- перевірте, чи не існує загрози пожежі, при необхідності сповістіть пожежну охорону.
- не виходьте відразу на вулицю — після того як вітер стихнув, через кілька хвилин шквал може повторитися.
- будьте дуже обережні, виходячи з будинку. Остерігайтесь: частин конструкцій та предметів, які нависають на будівлях; обірваних дротів від ліній електромереж; розбитого скла та інших джерел небезпеки.
- тримайтеся подалі від будинків, стовпів електромереж, високих парканів тощо.
- обов'язково кип'ятіть питну воду.
- не користуйтеся довго телефоном, окрім як для повідомлення про серйозну небезпеку.
- дізнайтесь у місцевих органів державної влади та місцевого самоврядування адреси організацій, які відповідають за надання допомоги потерпілому населенню.

3.8. Дії населення при снігових заметах (хуртовинах)

Зимові прояви стихійних сил природи нерідко виявляються у снігових заметах внаслідок снігопадів і хуртовин. Снігопади, тривалість яких може бути від 16 до 24 годин, дуже впливають на господарську діяльність населення, особливо з наступним різким похолоданням (сильний мороз) або потеплінням (швидке танення снігу або ожеледь).

Негативний вплив цих явищ призводить до того, що різко погіршується видимість, переривається транспортне сполучення як внутрішньоміське, так і міжміське. Випадання снігу з дощем при зниженій температурі повітря і ураганному вітрі створює умови для зледеніння ліній електропередач, зв'язку, контактних мереж електротранспорту, а також покрівель будівель, різного роду опор і конструкцій, що нерідко викликає їх руйнування.

Особливу небезпеку снігові замети створюють для людей, захоплених у дорозі, далеко від людського житла. Заметені снігом дороги, втрата видимості викликають повну дезорієнтацію на місцевості.

З оголошенням штормового попередження необхідно обмежити пересування, особливо на власному транспорті. Під час руху па автомобілі не варто намагатися подолати снігові замети, необхідно зупинитися, повністю закрити жалюзі машини, укрити двигун зі сторони радіатора. Якщо є можливість, автомобіль треба встановити двигуном у навітряний бік. Періодично треба виходити із автомобіля, розгрібати сніг, щоб не опинитися похованим під снігом. Крім того, не занесений снігом автомобіль - гарний орієнтир для пошукової групи. При прогріванні автомобіля важливо не допускати затікання в кабінку (кузов, салон) вихлопних газів; з цією метою важливо слідкувати, щоб вихлопна труба не завалювалася снігом.

Якщо у дорозі разом знаходяться декілька чоловік (на декількох автомобілях), доцільно зібратися разом і використати один автомобіль як укриття.

У жодному разі не можна залишати укриття - автомобіль: у сильний снігопад (хуртовину) орієнтири, які здавалися надійними з першого погляду, через декілька десятків метрів можуть бути загублені.

Під час ожеледі пересування пішоходів ускладнюється, обвалення різних конструкцій і предметів під навантаженням стає реальною загрозою для людей (травматизм). Слід уникати перебування у старих будівлях, під лініями електропередач і зв'язку та поблизу їх опор, під деревами.

3.9. Дії населення при землетрусі

Попередити землетрус неможливо, проте випадку оповіщення про загрозу землетрусу чи появи його ознаки слід діяти швидко, але спокійно, впевнено і без паніки.

При завчасному попередженні про загрозу землетрусу, перш ніж залишити квартиру (дім), необхідно вимкнути нагрівальні пристрої і газ, якщо топилася піч - загасити її; після цього слід одягти дітей, старих, одягтися самому, взяти необхідні речі, невеликий запас продуктів харчування, медикаменти, документи і вийти на вулицю. На вулиці слід якомога швидше відійти від будівель і споруд у напрямку площ, широких вулиць, скверів, спортивних майданчиків, незабудованих ділянок, суворо дотримуючись встановленого громадського порядку.

Якщо землетрус почався раптово, коли зібратися і вийти з квартири (будинку) виявляється неможливим, необхідно зайняти місце (встати) у дверному чи віконному прорізі, а як тільки стихнуть перші поштовхи землетрусу - швидко вийти на вулицю.

У подальшому необхідно діяти згідно з ситуацією, що склалася, виконувати всі розпорядження органів управління з питань надзвичайних ситуацій та цивільного захисту населення.

4. Порядок виділення автотранспорту для проведення евакуаційних заходів

При проведенні термінової евакуації працівників і ліцеїстів з небезпечної зони залучається весь наявний службовий автотранспорт, а також особистий автотранспорт працівників ліцею.

Працівники, що мають особистий автотранспорт, повинні беззаперечно надавати його в розпорядження адміністрації ліцею для здійснення термінової евакуації працівників учасників освітнього процесу.

Розробив:

Помічник начальника ліцею з режиму _____ В.О.Метель

Погоджено:

Заступник начальника з навчальної роботи _____ Л.А.Кулик

Голова профспілкової організації _____ О.Г.Палагута

Інструкцію отримав і ознайомлений (а): _____
(дата, підпис, прізвище, ініціали)